

12. Thiên Chúa, ơn cứu độ cho dung nhan đời con

Chúng ta thấy ở Thánh vịnh 41 lặp lại hai lần điệp khúc và nó được lấy lại ở Thánh vịnh 42, như hoà làm một với Thánh vịnh 41:

“Hồn tôi hỡi, sao cứ phiền muộn, sao bồi hồi trong tôi? Hãy cậy trông Chúa: Tôi còn ngợi khen Ngài, Ngài là ơn cứu độ, là Thiên Chúa của tôi” (Tv 41,6.12; 42,5).

Người đó cảm thấy sự trái nghịch của tâm hồn mình, một nỗi buồn giày vò trái tim, một sự bồn chồn không biết từ đâu đến và đi về đâu, một sự mong manh khiến mọi thứ trở nên lo lắng và phù du, bồn chồn, sợ hãi, không tự do. Nhưng một tia sáng lóe lên, trên hết là một cuộc gặp gỡ, xua tan mây mù và cho ta niềm hy vọng nơi Chúa, như mặt trời xua tan mây đen. Và rồi trái tim mở ra với khả năng mới mẻ, để ngợi khen Chúa, để tạ ơn Ngài, để hát lên sự cứu rỗi của Ngài thay vì bị đè nặng bởi sự than thở về bản thân và hoàn cảnh của mình. Khi đó, hoặc ít nhất là cảm nhận được, rằng việc ở lại trong sự thuộc về Chúa, chính xác là trong vòng tay yêu thương của Ngài tạo nên chúng ta, việc ở lại trong "Thiên Chúa của tôi", cứu độ cuộc đời và tạo nên nhân vị của chúng ta. Nói cách khác: đó là sự cứu rỗi dung nhan của con người bên trong chúng ta và nơi tương quan với mọi loài mọi vật, chúng ta nhận ra mình gắn liền với việc thuộc về Chúa, với việc mình là của Ngài và được Ngài ấp ủ.

Đây là một niềm hy vọng tràn đầy sự biết ơn: “Hãy cậy trông Chúa: Tôi còn ngợi khen Ngài!”. Hy vọng nơi Chúa là nhận ra việc thuộc về Ngài, nó cứu rỗi dung nhan chúng ta, tức là điều xác định và kết nối mình với người khác. Việc thuộc về Chúa cứu độ chúng ta trong "bản ngã" của mình, được tạo ra độc nhất nhưng vẫn liên kết. Khuôn mặt của chúng ta xác minh chúng ta là ai; nó là duy nhất tạo nên căn cước của chúng ta, khi ta nhìn, nói, mỉm cười hay buồn bã, thể hiện sự bình tĩnh, khinh miệt, nghiêm khắc hoặc kinh ngạc. Khuôn mặt chúng ta không chỉ là vẻ bề ngoài, mà là *sự biểu hiện*, sự ẩn tàng của ta nữa. Khuôn mặt đẹp không ở chỗ nó thể hiện, nhưng là cách người ta nhìn nó. Khuôn mặt không phải là một vật thể, mà là sự biểu hiện của một cá tính, một bản ngã khao khát được yêu thương và biết yêu thương người khác. Chính vì điều này mà Thiên Chúa muốn cứu chúng ta. Ở trong ơn cứu độ này, chúng ta hy vọng, chúng ta ngợi khen Chúa: “Tôi còn ngợi khen Ngài”.

Đây là chân dung đích thực tự biểu lộ, ngay cả trong bệnh tật, như các nạn nhân bị hoả hoạn ở Crans Montana, đã bị cháy mất khuôn mặt. Chân dung đẹp nhất mà cha gặp trong đời nhiều năm trước, đó là khuôn mặt của cậu bé Matthêu đã hoàn toàn biến dạng. Vì khuôn mặt đó không còn đôi mắt, không còn miệng, không còn tai, không còn gì hết, anh đã biểu lộ cho cha thấy một khả năng gặp gỡ vui tươi với cha hay bất cứ ai, mà cha chưa thấy nơi người nào. Đó là khuôn mặt tươi nở từ tâm hồn, một tâm hồn có Chúa Kitô cư ngụ.

“Hãy cậy trông Chúa: Tôi còn ngợi khen Ngài, Ngài là ơn cứu độ, là Chúa của tôi”. Các con có nghĩ là nếu để giải quyết vấn đề của cá nhân, cộng đoàn, Giáo Hội, đại kết, thế giới, thì chúng ta khởi sự từ đây, từ niềm hy vọng, từ sự thật tương quan của chúng ta với mọi người, cốt để Thiên Chúa cứu độ chân dung đã sai lệch và che đậy của chúng ta, cứu thoát chúng ta khỏi mọi sự bi quan về mình, người khác, về mọi loài mọi vật và cả về chính Chúa không?

Trong Tu Luật, thánh Biển Đức nhiều lần nhấn mạnh đến điểm cốt yếu này: cái nhìn mình có về người khác. Ví dụ, ngài đòi hỏi các đan sĩ trẻ xin tha thứ một cách khiêm tốn trước một vị cao niên tỏ ra giận dữ, cho đến khi sự giận dữ đó biến thành lời chúc lành (x. TL 71,7-8). Khi ngài đòi hỏi họ “không được chúc bình an giả tạo” (TL 4,25), cũng dạy chúng ta đừng có thái độ sống giả hình với anh chị em mình.

Trong kinh nghiệm nhân loại, sự dữ đích thực không hẳn bắt đầu với tội nguyên tổ, nhưng là khi Cain nhìn em ông là Aben.

«Đức Chúa hài lòng với Aben và của lễ ông dâng, nhưng không hài lòng với Cain và lễ vật của ông. Cain rất giận dữ và khuôn mặt suy sụp. Bấy giờ Đức Chúa phán cùng Cain: “Tại sao ngươi giận dữ, tại sao khuôn mặt ngươi suy sụp? Nếu ngươi hành động ngay chính, thì ngươi đã ngẩng cao đầu sao? Nhưng ngươi đã không hành động tốt, tội lỗi đang rình trước cửa nhà ngươi; nó hướng về ngươi như bản năng, và ngươi phải thống trị nó”. Cain nói với em mình là Aben, khi họ ở ngoài đồng, Cain đã ra tay hại Aben và giết ông» (St 4,4b-8).

Sự gian trá mà con rắn đã gieo vào lòng Adam và Evà, cả Cain nữa, trở thành một nguyên lý sai trái làm ô nhiễm mọi mối tương quan: với chính mình, với người khác, với Thiên Chúa. Bị dẫn dắt bởi sự dối trá này, Cain đánh mất liên hệ với chân lý về mình và về mọi sự, điều này sinh ra hận thù và bạo lực. Ngày nay, trên thế giới, hiển nhiên là cái ác có thể hủy diệt các thành phố và dân tộc, và có thể hủy diệt toàn bộ nhân loại, luôn luôn nảy sinh và nuôi dưỡng từ sự dối trá của những khuôn mặt bị bóp nghẹt bởi một quan niệm sai lầm về bản thân và về người khác!

Trong trích đoạn trên, nhân vật chính là khuôn mặt của Cain, người bị chi phối bởi lòng đố kỵ và thù hận, trở nên "suy sụp", như thế bị gục ngã hoặc bị quật xuống đất. Ông không còn khao khát vươn lên, không còn hướng ánh nhìn về các vì tinh tú, về Thiên Chúa nữa. Ông thu vào chính mình, vào con người giận dữ và thất vọng của mình. Ông khép kín bản thân, và chỉ thấy mình thôi. Ông không còn muốn nhìn thấy người khác; và thực tế, ông đã loại bỏ người đó, không phải chỉ khi giết chết, mà còn cả việc ông đã tự khép kín bản thân khỏi mọi liên hệ huyết thống với em mình nữa. Chúa “quở trách” khuôn mặt của ông, Ngài như đặt một tấm gương trước mặt ông và nói rằng: “Hãy nhìn khuôn mặt buồn bã và ủ rũ của ngươi đi! Sao ngươi suy sụp, quy ngã? Nếu ngươi hành động đúng, hướng đến sự thiện, thì hãy ngẩng mặt lên!”.

Chiều cao của khuôn mặt con người được quyết định bởi tầm nhìn và hướng nhìn. Nếu tôi nhìn lên trời, mặt tôi ngẩng cao chứ không cúi xuống. Nếu lòng tôi hướng về Chúa, mặt tôi ngẩng cao, rất cao, đủ để “chạm tới Chúa, để nhìn thấy Ngài”. Nhưng ngay cả khi tôi nhìn anh chị em của mình với lòng nhân từ, với lòng biết ơn, với nụ cười, với sự tán thành, với sự quý trọng, nhận ra giá trị, vẻ đẹp thực sự của anh chị em, vẻ đẹp của trái tim, những điều tốt anh chị em làm, nỗi đau anh chị em phải chịu, khuôn mặt tôi vẫn ngẩng cao, không hề chán nản.